

Vergaderjaar 2023–2024

36 410 L

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Nationaal Groeifonds voor het jaar 2024

Nr. 15

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 12 juli 2024

In 2021, 2022 en 2023 bent u over de uitslagen van de eerste drie rondes van het Nationaal Groeifonds geïnformeerd.¹ Over vijf projecten uit deze rondes heeft de Adviescommissie Nationaal Groeifonds (hierna: de adviescommissie) een aanvullend advies uitgebracht. Daarnaast heeft de adviescommissie een advies gegeven over een subsidieaanvraag voor de Subsidieregeling Nationaal Groeifonds². In deze brief licht ik u, mede namens de Minister van Financiën, deze adviezen en de reactie van het kabinet toe. Daarnaast bied ik u het jaarverslag van de adviescommissie over 2023 aan.

Achtergrond aanvullend advies

De adviescommissie heeft tijdens de drie rondes over 51 projecten positief geadviseerd. Het betreft onder meer programma's op het gebied van groene waterstof, de verduurzaming van de landbouw, het bestrijden van laaggeletterdheid en sleuteltechnologieën als kwantum en kunstmatige intelligentie. Daarmee is een bedrag van € 11,3 miljard gemoeid.

Een aantal projecten heeft op basis van het advies van de adviescommissie gefaseerde financiering gekregen zoals een (gedeeltelijk) voorwaardelijke toekenning of een (gedeeltelijke) reservering. Bij een voorwaardelijke toekenning moet een project aan nadere voorwaarden op basis van het advies voldoen om middelen definitief toegekend te krijgen. Bij een reservering moet (een deel van) een project beter uitgewerkt of aangepast worden of is sprake van een nieuwe fase van het project, waarna het opnieuw beoordeeld wordt. De nog openstaande reserveringen hebben betrekking op projecten die al een gedeeltelijke toekenning hebben.

¹ Kamerstuk 35 570, XIX, nr. 28, Kamerstuk 35 925 XIX, nr. 12 & Kamerstuk 36 200 L, nr. 11.

² wetten.nl - Regeling - Subsidieregeling Nationaal Groeifonds - BWBR0046995 (overheid.nl)

Samenvatting advies adviescommissie

Voor vijf projecten is er een aangepast projectvoorstel ingediend om een reservering of voorwaardelijke toekenning omgezet te krijgen in een (voorwaardelijke) toekenning. Het betreft de projecten: AiNed, Nationaal Onderwijslab AI (NOLAI), kwantum Delta NL, Circular Plastics NL en Maritiem Masterplan. De adviescommissie heeft hierover overwegend positief geadviseerd.

In het kader van de Subsidieregeling Nationaal Groeifonds (hierna: regeling) heeft de adviescommissie, naar aanleiding van een uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (hierna: CBB), daarnaast advies uitgebracht over de subsidieaanvraag voor het project Versterkt Conflictoplossend Vermogen.³ Deze aanvraag was ingediend bij de openstelling van de regeling bij de derde indieningsronde. Deze aanvraag was op grond van de regeling afgewezen. In de beroepsfase was het CBB van oordeel dat de adviescommissie de aanvraag had moeten beoordelen. De adviescommissie heeft alsnog advies gegeven en oordeelt negatief over de subsidieaanvraag. Op basis daarvan is deze opnieuw afgewezen.

In *bijlage 1* worden de projecten en de adviezen verder toegelicht. Het volledige advies van de adviescommissie is bijgevoegd in *bijlage 2*.

Reactie kabinet en vervolg

Het kabinet neemt het advies van de adviescommissie volledig over. Hierdoor wordt aan vijf projecten in het totaal € 466,2 miljoen definitief toegekend en € 51,1 miljoen voorwaardelijk toegekend. De budgettaire verwerking vindt plaats bij Miljoenennota 2025.

De (voorwaardelijke) toekenningen zijn definitief na autorisatie van de NGF-begroting en de relevante departementale begrotingen 2025 door beide Kamers. Daarna kunnen deze projecten starten met de volgende fase van de uitvoering.

Door het (voorwaardelijk) toekennen van de reserveringen en het gedeeltelijk vervallen van de voorwaardelijke toekenning van AiNed (een bedrag van € 15,5 miljoen) wordt € 320,3 miljoen additioneel juridisch verplicht.

De tabel hieronder geeft een financieel overzicht van de voorgestelde omzettingen, het besluit van het kabinet op basis van het advies van de adviescommissie en de middelen die op basis van de besluitvorming additioneel juridisch verplicht worden.

Tabel financieel overzicht aanvullend besluit NGF-projecten (bedragen x € mln)

Project	Ronde	Omzetting verzocht van		Besluit kabinet			Additioneel juridisch verplicht ¹
		RES	VWT	RES	VWT	TOE	
AiNed ²	1		44,0			28,5	-15,5
NOLAI	1	63,0			51,1	11,9	63,0
Kwantum Delta NL	1	272,8				272,8	272,8
Circular Plastics NL	2		43,0			43,0	0
Maritiem Masterplan	3		110,0			110,0	0

³ Uitspraak van 9 april 2024, ECLI:NL:CBB:2024:260.

Project	Ronde	Omzetting verzocht van		Besluit kabinet			Additioneel juridisch verplicht ¹
		RES	VWT	RES	VWT	TOE	
Totaal					51,1	466,2	320,3

¹ Alleen een omzetting van gereserveerde middelen in een (voorwaardelijke) toekenning resulteert in additioneel juridisch verplichte middelen. Voorwaardelijke toekenningen zijn al juridisch verplicht.

² Van de gevraagde omzetting van de voorwaardelijk toegekende € 44,0 miljoen wordt € 15,5 miljoen niet omgezet. Deze middelen vloeien terug naar de onverdeelde middelen van het Nationaal Groeifonds.

Jaarverslag adviescommissie 2023

Conform de Regeling adviescommissie Nationaal Groeifonds⁴ brengt de adviescommissie jaarlijks voor 1 juli verslag uit over haar werkzaamheden in het voorafgaande jaar. De adviescommissie gaat in het jaarverslag 2023 ook in op haar werkwijze. Daarnaast is in dit jaarverslag ook de jaarlijkse rapportage van de adviescommissie opgenomen over de kwaliteit en voortgang van de uitvoering van de lopende NGF-projecten. Er worden mooie stappen gezet, zoals bij het project kwantum Delta NL de opening van de onderzoekslocatie House of kwantum en de start van een nieuwe pilotlijn voor de verdere ontwikkeling van regeneratieve geneeskunde in Maastricht bij het project RegMed XB. Het jaarverslag is ook terug te lezen op de website van het Nationaal Groeifonds (www.nationaalgroeifonds.nl).

Motie-Zeedijk Intellectueel Eigendom

In het jaarverslag 2023 gaat de adviescommissie, mede naar aanleiding van de motie-Zeedijk⁵, in op de wijze waarop er aandacht wordt besteed aan intellectueel eigendom (IE) binnen het Nationaal Groeifonds. IE is voor innovatieprojecten en -programma's een essentieel onderdeel voor het realiseren van verdienvermogen. Mede daarom kijkt de adviescommissie naar afspraken over IE bij het beoordelen van voorstellen. De adviescommissie heeft daarbij specifiek aandacht voor de balans tussen publiek toegankelijke kennis en de noodzakelijke bescherming van IE. Dit laatste vormt voor private partijen (waaronder het mkb) vaak een belangrijke voorwaarde voor deelname aan een innovatieproject.

Afspraken over IE zijn maatwerk per innovatieproject en maken deel uit van de samenwerkingsovereenkomst tussen de deelnemers (doorgaans consortia van kennisinstellingen, mkb'ers en grootbedrijf). De adviescommissie kan waar nodig adviseren om IE-specifieke rapportageverplichtingen op te leggen, als de aard en verloop van een programma of een concreet innovatieproject daar reden voor vormt. Zo heeft de adviescommissie bij enkele projecten nadrukkelijk geadviseerd om aansluiting te zoeken bij de *Principes voor Maatschappelijk Verantwoord Licentiëren*⁶ en de *Nationale leidraad kennisveiligheid*⁷.

⁴ wetten.nl - Regeling - Regeling adviescommissie Nationaal Groeifonds - BWBR0046952 (overheid.nl)

⁵ Kamerstuk 32 637, nr. 629

⁶ Toolkit Maatschappelijk Verantwoord Licentiëren | NFU

⁷ Nationale leidraad kennisveiligheid - Veilig internationaal samenwerken | Rapport | Rijksoverheid.nl

De adviescommissie heeft bij de beoordeling geconstateerd dat NGF-projecten het IE-beleid vaak onvoldoende hadden uitgewerkt. Naar aanleiding daarvan heeft de adviescommissie samen met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en Octrooicentrum Nederland een workshop georganiseerd. Daarbij is onder andere aandacht besteed aan thema's als kennisborging binnen een consortium, afwegingen tussen open data en bescherming van IE en voorwaarden bij overdracht IE tussen partijen binnen het consortium (en daarbuiten). Consortia kunnen deze informatie betrekken bij de verdere uitwerking van hun afspraken over IE en kennisdeling. Daarnaast worden via de kritieke prestatie-indicatoren (KPI's) behorende bij een NGF-project de resultaten over IE gemonitord. In de jaarlijkse rapportage over de uitvoering van NGF-projecten aan de fondsbeheerders zal de adviescommissie, waar relevant, de komende jaren de aangevraagde octrooien en aantal verleende licenties in kaart brengen.

De Minister van Economische Zaken,
D.S. Beljaarts

AiNed

Het doel van AiNed is het vergroten van investeringen in en toepassing van kunstmatige intelligentie, op een mensgerichte manier. De indieners hebben een voorstel ingediend voor de omzetting van een voorwaardelijke vervolfinanciering van € 44 miljoen, met deels een andere invulling dan oorspronkelijk beoogd. De indieners vragen de € 44 miljoen ter financiering van het fellowship programma, ELSA-labs, Europese programma's, systeemdoorbraakprojecten en programmauitvoering.

Over de onderdelen waar het vervolfinanciering betreft, te weten ELSA-labs (ethical, legal, social aspects), Europese programma's en het fellowshipprogramma (talentontwikkeling), is de adviescommissie nog altijd overtuigd van de bijdrage aan het duurzaam verdienvermogen van Nederland. De indieners betogen dat voor deze onderdelen minder budget benodigd is dan eerder was beoogd. De adviescommissie volgt de indieners hierin, en adviseert daarom de aangepaste budgetten voor vervolfinanciering voor deze onderdelen toe te kennen.

Financiering voor de systeemdoorbraakprojecten is een onderdeel dat niet in de voorwaardelijke toekenning was opgenomen. De adviescommissie is niet overtuigd van de impact en de bijdrage aan het duurzaam verdienvermogen van dit onderdeel en adviseert daarom de gevraagde € 15 miljoen voor systeemdoorbraakprojecten niet toe te kennen. Hierdoor zal ook minder budget voor de programmauitvoering nodig zijn, dat om die reden bijgesteld wordt met € 0,5 miljoen.

Daarmee adviseert de adviescommissie toekenning van € 28,5 miljoen voor de vervolfinanciering van de programmaonderdelen ELSA-labs, Europese programma's, het fellowship programma en voor het aangepaste budget voor programmauitvoering. De overige € 15,5 miljoen komt te vervallen.

Nationaal Onderwijslab AI

Kunstmatige intelligentie (AI) heeft een fundamentele impact op onze samenleving en het onderwijs. AI biedt veel kansen om het onderwijs te verrijken en toegankelijker te maken. Met de oprichting van het Nationaal Onderwijslab AI (NOLAI) is een eerste belangrijke stap gezet om het onderwijs, het bedrijfsleven en de wetenschap actief te laten samenwerken aan de ontwikkeling van intelligente educatieve technologieën. Een volgende belangrijke stap is om deze educatieve technologieën door te ontwikkelen naar schaalbare producten en deze breed en duurzaam te implementeren in het funderend onderwijs. Voor het verder kunnen opschalen van deze producten is een bedrag van € 63 miljoen gereserveerd.

NOLAI heeft hiervoor een opschalingsplan ingediend en de adviescommissie verzocht om de reservering om te zetten in een onvoorwaardelijke toekenning van € 11,9 miljoen voor de pilotfase van de opschaling en een voorwaardelijke toekenning van € 51,1 miljoen voor de verdere opschaling in het funderend onderwijs. De adviescommissie adviseert deze omzetting goed te keuren met daarbij aanvullende vereisten voor de uitvoering. Gezien de snelle ontwikkelingen binnen AI adviseert de adviescommissie om al in de pilotfase de mogelijkheden tot brede opschaling te verkennen. Voor de omzetting van de voorwaardelijke toekenning in een definitieve toekenning zal NOLAI uiterlijk in 2027 een plan indienen.

Kwantum Delta NL

Het programma kwantum Delta NL (QDNL) is erop gericht de wetenschappelijk sterke positie van Nederland op het gebied van kwantumtechnologie te versterken en de kennis uit dit programma te valoriseren. QDNL heeft voor het definitief toekennen van de gereserveerde middelen voor de derde fase van het programma (€ 272,8 miljoen) een voorstel ingediend.

De adviescommissie heeft dit voorstel mede beoordeeld op basis van een door een onafhankelijke en internationale adviescommissie uitgevoerde midterm review (hierna: MTR).⁸ Deze MTR diende als basis voor het projectplan voor fase drie.

De adviescommissie herkent zich in de aanbevelingen van de MTR-commissie, die onder andere zijn gericht op het verbeteren van de organisatiestructuur en de valorisatiestrategie. De adviescommissie constateert dat er in het projectplan voor fase drie naar tevredenheid rekening is gehouden met deze aanbevelingen. Ook is de adviescommissie, net als de MTR-commissie, onder de indruk van de voortgang en prestaties van het achterliggende consortium. Het oordeel van de adviescommissie is dan ook positief. De adviescommissie adviseert om de gereserveerde middelen (€ 272,8 miljoen) volledig toe te kennen.

Circular Plastics NL

Het doel van Circular Plastics NL is het volledig circulair maken van de plastic waardeketens. Hiermee kunnen negatieve milieueffecten zoals broeikasgasemissies, plastic afval en vervuiling met microplastics worden geminimaliseerd. Een circulaire plasticsketen kan alleen ontstaan via een systemische aanpak in samenwerking tussen producenten van plastics, bedrijven die deze plastics gebruiken, afval ophalen, karakteriseren en sorteren, de afvalverwerkingssector en recyclingsector. Binnen Circular Plastics NL worden proces- en materiaalinnovaties ontwikkeld, versneld en opgeschaald.

Circular Plastics NL heeft in de tweede indieningsronde in totaal € 220 miljoen toegekend gekregen. Hiervan is € 124 miljoen een definitieve toekenning (eerste tranche) en is een bedrag van € 96 miljoen voorwaardelijk toegekend (tweede en derde tranche). De adviescommissie heeft vastgesteld dat er in voldoende mate is voldaan aan de gestelde voorwaarden voor toekenning van de tweede tranche. Het betreft voorwaarden over de inrichting van het projectbureau, het succesvol uitzetten van open calls, het aantonen van de benodigde private commitment, de installatie van de eerste infrastructuur bij demonstrators, het inzichtelijk maken van kansen voor blended finance en het inzicht geven in de lange termijn commercialisatiemogelijkheden. De adviescommissie adviseert daarom dat de voorwaardelijke toekenning voor de tweede tranche (€ 43 miljoen) kan worden omgezet in een definitieve toekenning. Deze middelen worden ingezet op innovaties en faciliteiten gericht op voedselverpakkingen, hoogwaardige technische kunststoffen, opschaling van thermochemische recycling, hoogwaardige recycling door middel van dissolutie en verdere inrichting van open infrastructuur.

Maritiem Masterplan

Het doel van het Maritiem Masterplan is om betrouwbare, concurrerende en duurzamere schepen te ontwikkelen en gebruiken in de Nederlandse maritieme sector. Het plan draagt daarmee bij aan de versnelling van de

⁸ Results of the Quantum Delta NL Midterm Review | Quantum Delta NL

energietransitie en het versterken van de economie. Binnen de Nederlandse maritieme sector ontwikkelen en demonstren publiek-private consortia duurzame energiesystemen in ongeveer 40 demonstratieschepen. Zo kunnen nieuwe innovatie- en verdienmodellen ontstaan waarmee de sector het verschil maakt ten opzichte van concurrerende landen in voor Nederland strategische deelmarkten en waardeketens: kust- en binnenvaart, natte waterbouw, wind op zee en maritieme veiligheid & dienstverlening. Het programma wordt ondersteund door een digitaal samenwerkingsplatform en een human capital programma.

In de derde indieningsronde heeft het Maritiem Masterplan een definitieve toekenning ontvangen van € 100 miljoen en daarnaast een voorwaardelijke toekenning van € 110 miljoen. De adviescommissie heeft vastgesteld dat aan de gestelde voorwaarden is voldaan. Zo zijn enkele onderdelen van het plan nader uitgewerkt en is de koppeling met de maritieme sectoragenda versterkt. Ook is de cofinanciering geconcretiseerd en is goed toegelicht hoe het Maritiem Masterplan optimaal toegankelijk is voor het mkb. De adviescommissie adviseert om de voorwaardelijke toekenning om te zetten in een definitieve toekenning. De totale investering in dit project komt daarmee uit op € 210 miljoen.

Versterkt Conflictoplossend Vermogen

De subsidieaanvraag Versterkt Conflictoplossend Vermogen die is ingediend op grond van de Subsidieregeling Nationaal Groeifonds (subsidierroute van de derde ronde) is aan de adviescommissie voorgelegd na een beroepsprocedure bij het CBb over de afwijzing van de aanvraag op grond van de regeling. Het CBb oordeelde dat de adviescommissie een oordeel moest geven over de subsidieaanvraag.

De indieners beogen sectorbrede verbetering in conflictoplossing door de juridische keten anders in te richten, middels duidelijke «routes» voor belanghebbenden, en vragen € 112,6 miljoen subsidie ter financiering van hun project.

Hoewel de adviescommissie het belang van het verminderen van conflicten voor de maatschappij onderschrijft, oordeelt de adviescommissie dat het voorstel Versterkt Conflictoplossend Vermogen niet voldoet aan de Subsidieregeling Nationaal Groeifonds. Daarnaast oordeelt de adviescommissie dat de subsidieaanvraag op geen van de criteria van het analysekader⁹ voldoende scoort. Zo is de bijdrage aan het duurzaam verdienvermogen onduidelijk, zijn er geen uitvoeringsorganisaties betrokken, is er geen cofinanciering en is het valorisatieplan onvoldoende uitgewerkt. De adviescommissie adviseert daarom deze subsidieaanvraag af te wijzen.

⁹ Analyse kader 3e ronde | Richtlijn | Nationaal Groeifonds